

Päivitetty 04/2026

TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISEN MUISTILISTA varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen
Kirjoittanut: Silja Lamminmäki-Vartia & Dani Lahtinen

Toimintakulttuurin kehittämisen muistilista varhaiskasvatuksessa:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

- lapsi saa kertoa ja jakaa sekä näkemyksiään että tietoaan katsomuksista ja henkilöstö syventää lasten tietoa
- erilaisille mielipiteille ja tunteille on tilaa katsomuksiin tutustuttaessa
- kunnioitus ja huomaavainen käytös kuuluvat myös katsomusten kohtaamiseen
- uusille ideoille katsomuskasvatuksen toteuttamiseksi ollaan avoimia ja toimintaa arvioidaan jatkuvasti

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

- katsomukset, erilaiset mielipiteet ja ideat saavat näkyä ja kuulua lasten leikeissä
- henkilöstö kiinnittää huomiota leikkivälineiden tarkoituksenmukaisuuteen ja monipuolisuuteen
- yhteistyö huoltajien ja lähiympäristön kanssa kuuluu varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin
- ylläpidetään ja rakennetaan yhteistyötä katsomuskasvatuksessa
- turvallinen yhteisö, jossa opetellaan ristiriitojen ratkaisemisen ja moninaisuuden kohtaamisen taitoja

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

- katsomuskasvatus on ensi sijassa kaikille ryhmän lapsille yhteistä toimintaa
- huomioidaan kaikki ryhmässä läsnä olevat katsomukset ja tutustutaan niihin
- rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää, ohjataan huomioimaan ja kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä
- katsomusten yhdenvertaisesta huomioinnista keskustellaan työyhteisössä
- esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvistä asioista keskustellaan ja niiden syrjivään tai asenteelliseen ilmenemiseen puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa kiinnitetään huomiota ja siihen puututaan

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

- oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus
- moninaista kulttuuriperintöä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta arvostetaan ja hyödynnetään toiminnassa
- henkilöstöltä edellytetään tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

- identiteettien kehittymiselle sijaa
- tuetaan lasten hyvinvointia ja luodaan turvaa arkeen
- harjoitellaan, miten kohdata eriävät mielipiteet
- keskinäinen kunnioitus, huolenpito, välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan.

Toimintakulttuurin kehittämisen muistilista esiopetuksessa:

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

- katsomuskasvatus on ensi sijassa kaikille esiopetusryhmän lapsille yhteistä toimintaa
- huomioidaan kaikki ryhmässä läsnä olevat katsomukset ja tutustutaan niihin
- rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää
- ohjataan huomioimaan ja kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä

Oppimiseen, leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

- kokeileminen, yrittäminen ja erehtyminen ja asioiden positiivisten puolten näkyminen
- erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät kulttuurista vuodenkiertoa
- lasta rohkaistaan ilmaisemaan itseään
- leikillä tärkeä merkitys: leikillisuus mukana katsomuksiin tutustumisessa ja leikin kautta oppiminen

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

- jo se, että jokaisen lapsen oma ja perheen katsomus huomioidaan esiopetuksessa, tukee hänen osallisuuttaan.
- lapselle annetaan mahdollisuus tutustua johonkin häntä lähellä olevaan
- huomioidaan lasten ideoita ja mielipiteitä ja kannustetaan niiden jakamiseen

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

- oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus
- moninaista kulttuuriperintöä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta arvostetaan ja hyödynnetään toiminnassa
- henkilöstöltä edellytetään tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

- identiteetin kehittymiselle sijaa
- tuetaan lasten hyvinvointia ja luodaan turvaa arkeen
- harjoitellaan, miten kohdata eriävät mielipiteet
- keskinäinen kunnioitus, huolenpito, välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan.